

УДК 340.12:004.056 (477:4-6ЄС)

DOI 10.33244/2617-4154.2(23).2026.186-196

О. О. Тихомиров,*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної безпеки держави,
Національна академія Служби безпеки України***O. O. Tykhomyrov,***Doctor of Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of State Information Security,
National Academy of the Security Service of Ukraine
email: tihoma@ukr.net*

ORCID 0000-0001-5163-6584

ОНТОЛОГІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: БЕЗПЕКОВИЙ КОНТЕКСТ І ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКА ПАРАДИГМА

ONTOLOGICAL TRANSFORMATIONS OF LAW IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION: THE SECURITY DIMENSION AND THE HUMAN-CENTRIC PARADIGM

Статтю присвячено теоретико-правовому аналізу онтологічних трансформацій права в умовах цифровізації крізь призму безпеки та людиноцентризму. Досліджено сутність «онтологічного повороту», що характеризується переходом від статичного нормативізму до динамічних технолого-правових екосистем. Обґрунтовується, що алгоритмізація права в гібридному правовому просторі постає магістральною тенденцією, за якої позитивне право трансформується в адаптивну цифрову базу знань, забезпечуючи коректне випереджувальне регулювання динамічних соціальних процесів.

Окреслено дихотомію статусу людини як активного суб'єкта цифрових відносин і вразливого об'єкта алгоритмічного впливу, наголошено на захисті «цифрової гідності» та ментальної автономії особи. Акцентується, що фундаментальні правові принципи залишаються незмінними аксіологічними орієнтирами, навіть за революційних змін правової реальності внаслідок цифровізації.

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

© Тихомиров О. О., 2026

Підтримується концепція інтеграції безпекових гарантій в архітектуру цифрового простору за принципами «legal protection by design» та «security by design», що зміщує фокус із ретроспективної відповідальності на превентивне запобігання шкоді.

Висвітлено роль України як донора досвіду цифрової взаємодії людини й держави в надскладних умовах. Зроблено висновок, що цифрова трансформація права має слугувати розширенню людської гідності та свободи, гарантуючи безпеку в глобальному цифровому середовищі.

Ключові слова: онтологія права, правове регулювання, правова система, цифровізація, людиноцентризм, інформаційна безпека, цифрові права, цифрова гідність, електронна юрисдикція, інформаційна реінтеграція.

The article is devoted to the theoretical and legal analysis of the ontological transformations of law in the context of digitalization through the prism of security and human-centeredness. The essence of the "ontological turn" is explored, characterized by the transition from static normativism to dynamic techno-legal ecosystems. It is substantiated that the algorithmization of law in a hybrid legal space emerges as a major trend, where positive law transforms into an adaptive digital knowledge base, providing correct proactive regulation of dynamic social processes.

The dichotomy of human status as an active subject of digital relations and a vulnerable object of algorithmic influence is outlined; emphasis is placed on the protection of "digital dignity" and the mental autonomy of the individual. It is emphasized that fundamental legal principles remain immutable axiological landmarks, even amidst revolutionary changes in legal reality resulting from digitalization.

The concept of integrating security guarantees into the architecture of the digital space according to the principles of "legal protection by design" and "security by design" is supported, shifting the focus from retrospective liability to preventive harm mitigation.

The role of Ukraine as a donor of experience in digital interaction between the individual and the state under extremely difficult conditions is highlighted. It is concluded that the digital transformation of law should serve to expand human dignity and freedom, ensuring security in the global digital environment.

Keywords: ontology of law, legal regulation, legal system, digitalization, human-centeredness, information security, digital rights, digital dignity, electronic jurisdiction, information reintegration.

Постановка проблеми. Сучасна динаміка глобальних цифрових трансформацій диктує потребу у фундаментальному переосмисленні онтологічних засад права, яке в умовах масштабування соціальної інформатизації виходить за межі класичних напрямів праворозуміння, створюючи додаткові контексти й простори для інтегративно-інноваційних підходів. В основі цього процесу лежить дисонанс між «традиційною» природою правового регулювання, зокрема її зумовленістю сталими суспільними відносинами, та експонентним розвитком інформаційних технологій (далі – ІТ). ІТ сьогодні створюють безмежний динамічний простір (цифровий простір), який через набуття суспільної значущості за актуальними потребами правового регулювання починає переважати фізичну реальність.

Інакше кажучи, в умовах глобальних цифрових трансформацій у праві відбувається своєрідний «онтологічний поворот». ІТ не лише модернізують інструментарій правового регулювання, а й фундаментально змінюють систему глибинних онтологічних взаємозв'язків на основі трансформації наявних і формування нових пріоритетів правової еволюції, в яких органічно поєднуються тенденції розвитку самого права, нових сфер соціальної комунікації та людської дійсності. У цьому контексті цифровізація є не екзогенним чинником для права, а новою онтологічною умовою його буття, що зумовлює зміщення акцентів від статичного нормативізму до динамічних технолого-правових екосистем.

Зазначимо, що в цілях цієї статті, як і попередніх наукових розвідок, цифровізація розглядається як поточний еволюційний етап соціальної інформатизації з притаманними йому цифровими трансформаціями соціальних явищ і процесів, що у відповідний спосіб позначаються на праві [1, с. 37–38].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема онтології права в цифрову епоху є предметом як фундаментальних філософсько-правових роздумів щодо майбутнього права загалом, так і аналізу дискретних напрямів, у яких відбиваються найбільш рельєфні правові трансформації. Так, сучасний науковий дискурс представляє перехід до «обчислювальної онтології», де правові принципи імплементуються безпосередньо в архітектуру цифрових систем, а межа між юридичним фактом і програмним кодом розмивається, що вимагає переосмислення категорії легальності (М. Durante [2], G. De Gregorio [3], M. Hildebrandt [4], J. Lassègue [5]). Ця трансформація розгортається в умовах «гіперісторії» та «onlife-досвіду», тоді як ІТ стають «середовищними силами», що зміщують акцент із окремих сутностей на первинність взаємодій і мереж (L. Floridi [6]). Концептуальним підґрунтям означених процесів можна розглядати модель «суспільства як фундаментального комп'ютера», чия еволюція визначається зростанням «колективної метаболічно-обчислювальної потужності» (D. H. Wolpert, K. Harper [7]).

Українська наукова школа розглядає цифрову трансформацію як засіб подолання цивілізаційних когнітивних протиріч – розриву між можливостями людського мозку й експонентним зростанням обсягів інформації. В умовах «кіберцивілізації» та розвитку Metaverse виникає потреба у формуванні так званої «електронної юрисдикції», в межах якої розглядається можливість надання правосуб'єктності автономним цифровим агентам [8].

Для управління змішаною правовою реальністю, притаманною транснаціональному цифровому простору, в якій дії одного актора можуть одночасно регулюватися декількома правовими або «квазіправовими» режимами (державними, міжнародними, недержавними тощо), P. S. Berman [9] пропонує концепцію «глобального правового плюралізму», що базується на адаптивних процедурних механізмах узгодження нормативних конфліктів у таких «гібридних правових просторах».

Власне, вважати наукові розвідки як іноземні, так і українські завершеними зарано. Натомість можна констатувати, що означені концептуальні вектори вказують на оновлення онтологічної моделі права, в якій синергія технологічних процесів, безпекових стандартів і людиноцентристських цінностей визначає параметри правової реальності в умовах глобального цифрового простору. Базовим чинником забезпечення функціональності права в таких розподілених системах убачається дотримання принципу «правовий захист

за задумом» (legal protection by design) [4], за яким юридичні гарантії інтегруються безпосередньо в технологічний стек, завдяки чому має долатися розрив між юридичним і технічним захистом.

Метою статті є сприяння інтеграції розуміння основних онтологічних змін у праві на основі наявних тенденцій і запропонованих перспективних концепцій.

Виклад основного матеріалу. Центральним вектором зазначених зрушень є глобалізація в еволюції людства, яка в цифрову епоху зумовлює складну онтологічну інтеграцію права з іншими фундаментальними вимірами буття в глобальному світі – безпекою та ІТ. Цей процес веде до формування й відповідного осмислення принципово нової антропоцентричної дійсності, в якій праву стає властива гнучка соціотехнічна інтегрованість. У межах нової правової реальності людина одночасно постає як автономний суб'єкт правового самовизначення та як об'єкт глобального безпекового простору, чие існування опосередковується «нервовою системою» цифрового комунікативного середовища – алгоритмічними кодами.

Така міжвимірна конвергенція права, безпеки й ІТ вимагає формування новітніх культурних (інформаційно-правова культура), аксіологічних («цифровий вимір» фундаментальних правових цінностей), організаційних (механізми правового регулювання в цифровому просторі) запобіжників у праві, що здатні зберегти й розвинути функціональність права та забезпечити ментальну автономію людини як суб'єкта права в нових умовах глибокої технологізації суспільних відносин. Власне, саме через безпрецедентну для права концентрацію та складні взаємозв'язки динамічних соціальних змін, що вимагають наукової й практичної правової рефлексії за короткий еволюційний період, оцінювання їх результатів і перспектив у проєкції виключно традиційної онтології права значно ускладнюється та, очевидно, теж вимагатиме розширення підходів. Тому далі в цій статті пропонується своєрідна локалізована контекстна інтерпретація основних правових зрушень, що можуть охарактеризувати й певною мірою деталізувати згаданий раніше «онтологічний поворот».

Цифровізація людини як суб'єкта права і об'єкта безпеки: на шляху осмислення цифрової гідності. У межах новітньої правової реальності цифровізація людського буття породжує складну онтологічну дихотомію: людина водночас постає як активний суб'єкт у цифровому (віртуальному) просторі та як гранично вразливий об'єкт системних варіативних загроз у ньому, або ж так званого «алгоритмічного впливу». Цей процес супроводжується формуванням «цифрового проксі-суб'єкта» – віртуального відображення людини («цифрового двійника») – сукупності ідентифікаторів і цифрових слідів, через які реалізується правособ'єктність у цифровому вимірі.

У контексті людиноцентризму така трансформація вимагає осмислення категорії «цифрової гідності» як невід'ємного атрибуту гідного життя та динамічної рівноваги у функціоналі правового регулювання, що забезпечувало б захист людини як об'єкта безпеки без нівелювання фундаментальної свободи та творчої суб'єктності в цифровому просторі. Будь-яка маніпуляція «цифровим двійником» або несанкціоноване використання його даних для автоматизованого прогностичного моделювання поведінки лежить у площині приватності та є зазіханням на онтологічну сутність особистості.

Отже, у цифрову епоху право на приватність набуває контексту «права на побудову власної ідентичності», що дає людині змогу зберігати контроль над своїм цифровим відображенням, захищаючи його від стороннього втручання [10]. Це корелює з концепцією «права на людське втручання» (Right to human intervention) щодо захисту від автоматизованих рішень, що є наріжним каменем сучасного європейського права про захист персональних даних (ст. 22 GDPR).

З позицій теорії права людина як об'єкт безпеки в цифровому вимірі потребує створення «цифрового імунітету», що забезпечується інтегрованими технологічними гарантіями (принцип «protection by design»). Відносини «людина-держава» за посередництвом цифрових платформ, або «людина-платформа-держава», мають базуватися на принципі правової обмеженості влади в цифровому просторі, щоб запобігти перетворенню суб'єкта права суто на масив даних для комерційного чи політичного профайлінгу [11].

Так, людиноцентризм у безпековій парадигмі трансформується в конкретний юридичний імператив: безпека цифрового простору має слугувати розширенню горизонтів людської свободи, кращому втіленню фундаментальних прав людини, досягненню балансу інтересів на засадах верховенства права, а не ставати інструментом тотального контролю.

Розвиток інформаційних (цифрових) прав людини: аксіологічний фундамент «цифрового ейдосу права». В епоху «цифровізації людини» її інформаційні права еволюціонують у базисний фундамент, ідеал, пріоритет, цінність, формуючи так ключовий елемент «цифрового ейдосу права». Юридична концептуалізація цифрових прав, яка стартувала в європейському правовому просторі 2021 року з ухваленням португальської Хартії цифрових прав [12], стала правовою відповіддю на виклики нової цифрової реальності як поточного етапу глобальної соціальної інформатизації. Людиноцентристська парадигма вимагає визнання цифрових прав із ключовим правом на доступ до інтернету як невід'ємної складової розуміння гідності сучасного життя (цифрової гідності). У безпековому контексті визнання й реалізація цифрових прав гарантує подолання цифрового розриву, гармонійний розвиток і стійкість людини перед загрозами цифрового простору [1, с. 131–152].

Формування інформаційно-правової культури: екзистенційна основа «цифрового правопорядку» та захищеності людини. Як інтегрована культурна складова та якісний стан правового життя інформаційного суспільства на будь-якому етапі його еволюційного розвитку, інформаційно-правова культура та усі її прояви в цифрову епоху (мережева, цифрова, інтернет-культура тощо) стають фундаментальним безпековим інструментарієм захисного рівня, що дає змогу людині ідентифікувати, усвідомлювати й нівелювати сучасні гібридні загрози на основі коректних правових оцінювань. Сьогодні інформаційно-правова культура виявляється не як факультативне знання, а як екзистенційна вимога цифрової реальності, яка все більше поглинає вже охоплені правом традиційні формати соціальної комунікації: особистий і професійний зв'язок, медіа, сфери послуг, ресурси знань, взаємодію людина-держава тощо. Людиноцентризм тут зумовлює правове стимулювання розвитку «цифрової гігієни», оскільки вона стає форпостом ментальної автономії людини, безпеки та, зрештою, гарантією «цифрового правопорядку» [13; 14, с. 30].

Трансформація правотворення: прогностичне моделювання та адаптивне регулювання в гібридних правових просторах. Онтологічне розширення права в цифрову епоху зумовлює швидкий еволюційний, подекуди радикальний, перехід від статичності та визначеної юрисдикційності класичної правової норми до її динамічної адаптивності, зокрема через нові формати «електронної» чи «цифрової» юрисдикції. В умовах стрімкого зростання царин правовідносин у цифровому просторі правотворення набуває виразної потреби в масштабуванні прогностичної функції, що має забезпечити перехід від реактивних до проактивних механізмів правового регулювання й моделювання правових режимів для майбутніх безпечних сценаріїв технологічних змін.

Традиційні законодавчі процедури, обмежені інертністю та ієрархічністю за своєю природою, надалі можуть поступитися іншим моделям. Прикладом цьому є концепція «Agile Governance», яка базується, зокрема, на підходах «випереджувального регулювання» (Anticipatory regulation), «експериментального регулювання» на основі так званих «регуляторних пісочниць» (sandboxes), регулювання на основі даних (Data-driven). Останній підхід пропонує впровадження «правил як коду» (rules as code), які системи можуть зчитувати автоматично, а також використання штучного інтелекту для ризик-орієнтованого нагляду [15].

Особливого значення набуває формування правопорядку в гібридних правових просторах, де правові норми певної юрисдикції в складний спосіб взаємодіють із корпоративними алгоритмами цифрових платформ і міжнародними стандартами безпеки. У ракурсі онтологічного осмислення гармонізації правового простору сприятимуть створені сучасними ІТ інструменти «сценарного моделювання» (Scenario Modelling) та «обчислювального права» (Computational Law), які за рахунок формалізації правових норм у формі масивів комп'ютерних даних створюють можливості симуляції різних варіантів майбутнього розвитку ІТ та їх впливу на соціальну організацію для підготовки стратегічних регуляторних відповідей ще до виникнення критичних проблем, а також для підвищення адаптивності правових систем до актуальних змін [16].

У контексті трансформацій правотворення в гібридних правових просторах не можна оминати концепцію «цифрового конституціоналізму» (Digital Constitutionalism), що представляє розвиток конституційної демократії в умовах сучасного суспільства, залежного від транснаціональних цифрових платформ (Facebook, Google, Amazon тощо), які де-факто перебирають на себе функції соціального управління, традиційно притаманні державам. Відповідно до цієї концепції сучасний конституціоналізм має переглянути свою місію – від фокусування лише на державній владі до обмеження всіх проявів влади, зокрема приватної, корпоративної, які загрожують фундаментальним правам людини в будь-якому вимірі їхньої реалізації [3]. Як підкреслює Oreste Pollicino, через розмивання влади, яке створює цей «конституційний парадокс», під загрозою опиняється сама ідея верховенства права [17].

Людиноцентризм тут втілюється, зокрема, через розвиток інклюзивних цифрових платформ електронної демократії «E-Participation», які забезпечують прозорість і легітимність та є інструментом безпосереднього демократичного консенсусу.

Зазначене орієнтує на розуміння правотворення в нових умовах як створення гнучких правових рамок і застосування потужних технологічних інструментів правової

аналітики й комунікації, які гарантують безпеку цифрового буття людства та інституційну стійкість держави в умовах експонентного зростання обсягів цифрової взаємодії, не стримуючи водночас інноваційний потенціал інформаційного суспільства.

Систематизація законодавства: від статичних кодексів до цифрових баз знань. Очевидно, що систематизація в сучасному праві вже опинилася в процесі революційних змін, рухаючись від традиційних, переважно комбінаторних форм інкорпорації та кодифікації до створення динамічних інтелектуальних систем «Legal Tech». У цифрову епоху законодавство перестає бути статичним масивом текстів і поступово перетворюється на адаптивну багатовимірну систему формування юридичних знань, в якій нормативні колізії та прогалини виявлятимуться алгоритмічною обробкою в режимі реального часу [18]. Така зміна парадигми зміщує акцент у розумінні параметрів правової визначеності на алгоритмічну передбачуваність правозастосування в багатовимірному правовому просторі.

Людиноцентристський контекст цієї трансформації полягає в забезпеченні прозорості, логічності та доступності права в концепції «права як сервісу» (Law-as-a-Service), яку фактично обґрунтовує Richard Susskind, що робить ієрархічно перевантажені масиви правових норм когнітивно осяжними через цифрові інтерфейси. Безпека та стабільність правопорядку водночас гарантується можливістю автоматизовано вибудовувати нормативно-правову інформацію в логічні структуровані масиви за відповідними параметрами, що мінімізує суб'єктивізм та інші дефекти її пошуку й системного сприйняття.

Такий підхід корелює, зокрема, з ініціативи ЄС «Digital-ready policymaking», відповідно до якої політики та законодавчі акти ЄС за стандартним налаштуванням (digital by default) мають максимально ефективно використовували цифрові технології та дані, що передбачає адаптоване до автоматизованої обробки «цифрове проектування правових норм» (Digital-ready drafting) [19, с. 234–248].

Отже, цифрова систематизація сприяє людиноцентризму, перетворюючи позитивне право на інтелектуальне середовище, що за ідеєю забезпечує безпеку та розвиток людини за рахунок раціоналізації правового регулювання.

Зростання інформаційної деліктності: перехід до превентивної архітектури юридичної відповідальності. В умовах цифрової реальності онтологія правопорушення також зазнає кардинальних змін: об'єктом протиправного посягання стає не лише матеріальний світ, а й його динамічна «цифрова проєкція», зокрема ідентичність людини та її «алгоритмічний статус» у мінливому глобальному цифровому середовищі. Це зумовлює перехід від класичної ретроспективної моделі юридичної відповідальності до інтегрованої відповідальності в системі превентивної безпеки, де правова заборона корелює з технологічним обмеженням уже на стадії проектування (Security by Design).

Людиноцентризм тут втілюється через фундаментальне зміщення акценту у функціоналі інституту юридичної відповідальності – від реагування post-factum за принципом невідворотності юридичної відповідальності до стратегії випереджального технологічного запобігання шкоді (Harm Prevention by Design). Це зумовлює виникнення нової архітектури юридичної відповідальності, яка на інституційному рівні гарантуватиме правопорядок не лише можливістю застосування державного примусу, а й іманентною безпекою самого цифрового середовища. У гібридних правових просторах із розмитими межами

національних юрисдикцій така модель може бути ефективним механізмом попередження латентних і транскордонних деліктів, що технічно виходять за рамки їхнього традиційного оцінювання матеріальним і процесуальним правом.

Конвергенція правових систем: універсалізація безпекових стандартів у глобальному «правовому коді». З огляду на вже окреслені онтологічні зміни варто зазначити й про унікальні тенденції конвергенції в праві на основі об'єднувальних технологій і ресурсів та, відповідно, формування єдиних стандартів безпеки. Цифрова епоха зумовлює онтологічне зближення правових систем, формуючи універсальний «правовий код», який у контекстах людиноцентризму й безпеки базується на принципах Security by Design та Privacy by Default. Цей процес нівелює традиційні розбіжності між правовими системами, орієнтуючи їх на створення спільних правових рамок і механізмів для багатьох секторів правового регулювання.

Євроінтеграція України наочно демонструє цю динаміку – адаптація до фундаментальних стандартів ЄС, зокрема GDPR та EU AI Act, створює спільний людиноцентрований безпекоорієнтований правовий простір, в якому правові ідеали, пріоритети й конкретні вимоги гармонізуються з протоколами безпеки цифрових технологій.

З іншого боку, універсалізація безпекових стандартів дає змогу мінімізувати ризики виникнення «темних лакун» у правовому ландшафті глобального цифрового середовища – юрисдикцій із заниженим рівнем правового захисту даних та інфраструктури, які залишають простір для інформаційних деліктів.

Формування глобальної системи стримувань і противаг зумовлює й осмислення «цифрового суверенітету», в ракурсі чого безпека цифрових даних стає онтологічним синонімом захисту людини, її фундаментальних прав і свобод в цифрову епоху. Україна в цьому контексті є не лише реципієнтом, а й активним суб'єктом, що вносить свій досвід практичної стійкості в надскладних умовах війни у розвиток загальноєвропейської архітектури безпеки.

Правові інститути в умовах інформаційних впливів: функціональна цілісність і когнітивна стійкість у цифрову добу. Зрештою, онтологічна трансформація права в цифрову епоху зумовлює переосмислення інституційної стійкості не лише як захищеності інфраструктури й даних, а як здатності правових інститутів зберігати свою функціональну цілісність під тиском деструктивних інформаційних впливів (дезінформації, маніпуляцій з іноземною інформацією тощо) [20]. У безпековому контексті ці впливи провокують процеси інформаційної дезінтеграції, прикладів чому в ЄС достатньо, що виражається в ерозії довіри до владних інституцій і порушенні єдності правового й ціннісного поля за рахунок маніпулятивних технологій. Водночас спільний пошук механізмів протидії цим загрозам стає потужним чинником інформаційної інтеграції, формуючи солідарну архітектуру європейської безпеки, сьогодні за безпосередньої участі України, в якій захист правових цінностей стає завданням спільної правової політики.

Для України людиноцентризм визначає особливий фокус уваги до ще одного унікального процесу – коректної інформаційної реінтеграції осіб, чия свідомість, зокрема правосвідомість, зазнала шкідливого маніпулятивного впливу агресора, що в означених умовах правових трансформації вимагає застосування ефективних і безпечних цифрових інструментів. Така «цифрова реінтеграція» передбачає використання адаптивних правових сервісів та платформ «держави у смартфоні» для ефективного відновлення легітимних

зв'язків, прав людини, ціннісних орієнтирів, забезпечуючи когнітивну деокупацію та повернення осіб, що зазнали деструктивного інформаційного впливу агресора, в єдиний національний інформаційно-правовий простір [21].

Отже, інституційна стійкість і ефективність у цифрову добу набуває безпосередньої залежності від здатності права інтегрувати цифрові рішення для прогностичного (предиктивного) захисту правових цінностей, переводячи це в площину гарантування соціальної згуртованості, цілісності й безпечності правової організації «цифрового буття».

Висновки. Цифрова трансформація права постає не просто технологічним оновленням інструментарію, тобто не є суто технологізацією, а зумовлює та забезпечує фундаментальні оновлення правової реальності, в якій безпека людини та її онтологічна свобода мають зберігатися визначальними критеріями легітимності створення й функціонування алгоритмічних систем. У межах означеного контексту статті ключовими тенденціями розвитку права вбачаються такі.

Алгоритмізація права як магістральний тренд. Перехід позитивного права в стан динамічної інтелектуальної цифрової системи означає зміну його онтологічної сутності – від статичної сукупності текстів до проактивної бази знань. Така трансформація в перспективі забезпечує «обчислювальну модель» правопорядку, в якому правова визначеність гарантуватиметься алгоритмічним усуненням дефектів правового регулювання (прогалів, колізій) і високою прогнозованістю юридичних рішень.

Аксіологічна незмінність. Попри революційні онтологічні зміни в праві, його сутнісне ядро – гідність, права людини, свобода та справедливість – залишається непохитним. Розвиток у цьому контексті уявлень про «цифрову гідність» є не лише етичним орієнтиром, а й фундаментальним правовим бар'єром, що обмежує будь-яке технологічне втручання в ментальну та інформаційну автономію особи.

Імплементация безпеки в архітектуру права за принципом «... by design». Гарантування правопорядку в цифровому середовищі зміщується від ретроспективного реагування на порушення до превентивного його унеможливлення інтеграцією прав і цифрових технологій. Дотримання принципу «legal protection by design» забезпечує трансформування правової норми в програмний код, створюючи середовище, де безпека людини стає невід'ємною від логіки функціонування цифрового простору.

Україна як активний суб'єкт і донор цифрових трансформацій. Вітчизняний досвід розбудови цифрової взаємодії людини та держави демонструє нову якість правової комунікації. Сервісна модель «держави у смартфоні» та в перспективі механізми цифрової реінтеграції є інструментами зміцнення суспільної довіри та інституційної стійкості, що робить Україну вагомим суб'єктом формування глобальних цифрових стандартів.

З огляду на ці пріоритети змін майбутнє наукового осмислення онтологічних змін у праві та прагматизація запропонованих ідей лежить у площині обґрунтування адаптивних цифрових правових інститутів, зокрема цифрового конституціоналізму, здатних гармонізувати й убезпечити систему мінливих правовідносин у цифровому просторі. Еволюційне право має стати архітектором гібридної реальності, в якій технологічні новації підпорядковані фундаментальним цінностям людського життя, що нейтралізує прояви латентної влади в цифровому просторі та забезпечує умови для послідовного й гармонійного розвитку глобального інформаційного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тихомиров О. О. Права людини: інформаційний вимір : монографія. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 304 с.
2. Durante M. Computational Power: The Impact of ICT on Law, Society and Knowledge. London, Routledge, 2021. DOI : <https://doi.org/10.4324/9781003098683>
3. De Gregorio G. Digital Constitutionalism in Europe: Reframing Rights and Powers in the Algorithmic Society. Cambridge University Press, 2022. DOI 10.1017/9781009071215
4. Hildebrand M. «Legal by Design» or «Legal Protection by Design»? Law for Computer Scientists and Other Folk (Oxford, 2020; online edn, Oxford Academic, 23 July 2020). DOI 10.1093/oso/9780198860877.003.0010
5. Lassègue J. Transformations of Legality in the Age of Digitisation. Philosophy of Artificial Intelligence. *Studies in Applied Philosophy, Epistemology and Rational Ethics*. 2025. Vol. 75. Springer. DOI 10.1007/978-3-031-99654-2_5
6. Floridi L. The Onlife Manifesto – Being Human in a Hyperconnected Era. DOI 10.1007/978-3-319-04093-6
7. Wolpert D., Harper K. The Computational Power of a Human Society: a New Model of Social Evolution. *Cliodynamics : The Journal of Quantitative History and Cultural Evolution*. 2025. Vol. 16. DOI 10.21237/C7clio.48373
8. Цифрова трансформація суспільства: правові аспекти та сучасні проблеми : монографія. 2-ге вид. / О. Баранов, О. Костенко, М. Дубняк, О. Головка ; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України». Київ ; Одеса : Фенікс, 2024. 184 с.
9. Berman P. Global Legal Pluralism. *University of Connecticut School of Law Articles and Working Papers*. 2007. Vol. 80 (6). DOI 10.2139/ssrn.2609369
10. Rodotà S. Data Protection as a Fundamental Right. Reinventing Data Protection? / ed. by S. Gutwirth et al. Springer, Dordrecht, 2009. P. 77–82. DOI 10.1007/978-1-4020-9498-9_3
11. Gentile G. Judicial Protection of Fundamental Rights on the Internet: A Road Towards Digital Constitutionalism? by Oreste Pollicino. *International Journal of Law and Information Technology*. 2023. Vol. 30, Issue 4. P. 507–511. DOI : <https://doi.org/10.1093/ijlit/eaad002>
12. Carta Portuguesa de Direitos Humanos na Era Digital. Lei n. 27/2021, de 17 de maio. URL : https://www.parlamento.pt/Legislacao/Paginas/Educacao_Carta-Portuguesa-de-Direitos-Humanos-na-Era-Digital.aspx
13. Тихомиров О. О. Правова культура в інформаційному суспільстві: до проблеми осмислення інформаційно-правової культури. *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2020. № 3 (56). С. 74–80.
14. Беляков К. І., Онопрієнко С. Г., Шопіна І. М. Інформаційна культура в Україні: правовий вимір : монографія / за заг. ред. К. І. Белякова. К. : КВІЦ, 2018. 168 с.
15. Agile Regulation for the Fourth Industrial Revolution A Toolkit for Regulators / World Economic Forum. December 2020. URL : https://www3.weforum.org/docs/WEF_Agile_Regulation_for_the_Fourth_Industrial_Revolution_2020.pdf

16. Akpobome O. The Impact of Emerging Technologies on Legal Frameworks: A Model for Adaptive Regulation. *International Journal of Research Publication and Reviews*. 2024. Vol. 5. P. 5046–5060. DOI 10.55248/gengpi.5.1024.3012
17. Pollicino O. Digital Private Powers Exercising Public Functions: The Constitutional Paradox in the Digital Age and its Possible Solutions / ECHR. URL : https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Intervention_20210415_Pollicino_Rule_of_Law_ENG
18. Susskind R. *Tomorrow's Lawyers: An Introduction to your Future*, Third Edition (Oxford, 2023; online edn, Oxford Law Pro). May 2025. DOI 10.1093/9780192864727.001.0001
19. Better regulation' toolbox 2025. Chapter 3 – Identifying impacts in evaluations, fitness checks and impact assessments / European Commission. URL : https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation/better-regulation-guidelines-and-toolbox/better-regulation-toolbox_en
20. Disinformation and democratic resilience. Council of the EU and the European Council. URL : <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/disinformation-and-democratic-resilience/>
21. Radovetska L., Tykhomyrov O., Hasanoglu M. Digitalization as the Basis of Reintegration Processes in Ukraine / *Global Perspectives on Digital Governance and National Transformation*. 2026. P. 63–94. DOI 10.4018/979-8-3373-8505-1.ch003

Дата надходження 02.04.2026

Дата прийняття 15.04.2026

Дата рекомендації 28.05.2026

Дата публікації 30.06.2026